

**DISKRIMINACIJA AUTORA PREMA ZAKONU O AUTORSKOM
PRAVU I SRODNIM PRAVIMA REPUBLIKE HRVATSKE**

***AUTHORS' DISCRIMINATION ACCORDING TO THE LAW ON
COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS OF THE REPUBLIC OF CROATIA***

dr ĐORĐE OBRADOVIĆ, docent
Sveučilište u Dubrovniku

Apstrakt: *Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima Republike Hrvatske omogućio je praktičnu diskriminaciju velikog broja autora likovnih, književnih, znanstvenih, fotografskih, arhitektonskih, dizajnerskih, kartografskih i djela primijenjene umjetnosti u odnosu na autore glazbenih, dramsko-glazbenih i filmskih djela. Analiza praktične primjene toga zakona u Hrvatskoj pokazuje da je on odobrio donošenje posebnih cjenika kojima udruga koja ima monopolistički položaj nameće iznose naknada gospodarskim subjektima samo za eventualnu mogućnost pristupa glazbenim djelima i na kupnju nosača memorije također samo u korist glazbenih i filmskih umjetnika i umjetnika izvođača. Postoji diskriminacija i među autorima glazbe zato što se autorski honorari ne isplaćuju autorima koji nisu članovi udruge, a udruga ne štiti ni stvarne autore od plagijatora glazbenih djela tako da zakon koji bi trebao biti pravedan prema svima favorizira samo jednu skupinu autora dok potpuno obespravljuje sve ostale. Udruga se pred javnošću pokriva proenstveno jednim od tvoraca toga zakona, autoritetom predsjednika Republike Hrvatske Iva Josipovića, čiji intervjue drži i na svojoj web stranici, čime pokazuje da sprega moći i vlasti može ozakoniti otimačinu prihoda od turističkih, ugostiteljskih i obrtničkih djelatnosti, kao i od svih kupaca nosača memorije, a da se oni ne mogu braniti niti izbjeći plaćanje nametnutih im naknada čak ni kad ne koriste nikakva autorska djela.*

Ključne riječi: *autorsko pravo, autor, diskriminacija, Hrvatsko društvo skladatelja, ZAMP, Ivo Josipović, pravda, pravednost, nepravda, nepravednost*

Abstract: *The Law on copyright and related rights of the Republic of Croatia enabled practical discrimination of large number of visual artists, writers, scientists, photographers, architects, designers, cartographers and part of applied artists in relation to authors of music, stage-music and film. The analysis of practical usage of that law in Croatia demonstrates that it approved special price lists by which the society, which holds monopoly position, imposes the amount of fees to economy entities for possible access to music pieces and to records purchase, again to benefit of music and film artists and performers. There is a discrimination among music authors (composers) because authors' fees are only paid to the members of the Association, moreover the Association does not protect the real authors against plagiarists of music pieces. Thus, the law which should be fair to everybody, actually favors only one group of authors depriving others rights at the same time. The Society is firstly sheltered by one of the lawmakers, the President of Croatia Ivo Josipović whose interview is on their website thus demonstrating that power and authority can legalize robbery of income of tourism, catering and craftsmen, as well as of all records' buyers, and that they can neither defend nor avoid paying the imposed fees, not even when they are not using any copyright works.*

Key words: *Author's Right, Author, Discrimination, Croatian Composers' Society, ZAMP, Ivo Josipovic, Justice, Equity, Injustice, Inequity.*

1. Uvod

Potreba zaštite autorskih prava nije sporna, ali primjena Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima Republike Hrvatske, kao temeljnom propisu koji omogućuje različitim udrugama propisivanje cijena i naknada, kao i tumačenja tko je sve dužan pod prijetnjom novčane kazne i zatvora plaćati i samu mogućnost pristupa muzičkim autorskim djelima, izaziva oduševljenje glazbenika i skladatelja, a zaprepaštenje i protivljenje privrednih subjekata i

pojedina te autora likovnih, književnih, arhitektonskih, znanstvenih, fotografskih i ostalih autorskih djela. Početna hipoteza glasi da su diskriminirani autori koji ne stvaraju ili ne izvode glazbu kao „autori izvođači“, nego se bave nekom drugom umjetnošću ili znanošću i oni, za razliku od glazbenika, ne primaju naknade samo zbog toga što netko ima hipotetsku mogućnost pristupa njihovim djelima posredstvom medija. Osnovna hipoteza glasi da su diskriminirani mnogi gospodarski subjekti kojima je nametnuto plaćanje naknade za nešto što ne koriste i ne naplaćuju. Druga pomoćna hipoteza glasi da su diskriminirani i kupci nosača memorije zato što im se nameće plaćanje naknade za korištenje glazbe i kad kupljenu memoriju ne koriste u tu namjenu. Hipoteze su utemeljene na preliminarnom istraživanju medijskih objava o nezadovoljstvu gospodarstvenika prinudnim naplatama za autorska prava glazbenicima premda nisu javno izvodili nikakvu glazbu.

Zato je bilo nužno istražiti je li u Hrvatskoj zaista ozakonjena diskriminacija autora, mogu li monopolističke udruge nametati cijene naknada za korištenje i potencijalnu mogućnost korištenja glazbenih djela privrednim subjektima i pojedincima, je li zakonski uvedena dvostruka naplata od dva ili više različitih korisnika jedne jedine izvedbe glazbenog djela i je li zakon pojam javnosti definirao u skladu s njegovim značenjem u komunikacijskim znanostima ili u skladu sa željom korisnika prikupljenih naknada da zarade što više novaca.

Znanstvene metode korištene u ovome radu su analiza, komparativna metoda, analiza sadržaja, anketa, sinteza i studija slučaja (djelovanje Ive Josipovića kao znanstvenika, tvorca zakona, promicatelja interesa udruge HDS ZAMP i u isto vrijeme njegova utjecaja na pravosudne i državne dužnosnike zbog stavova objavljenih na mrežnoj stranici ZAMP-a u vrijeme dok obnaša dužnost predsjednika Republike Hrvatske).

2. Zakonska regulativa

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (Narodne novine 167/03 i 79/07) pod autorsko pravo i srodna prava propisuje u Članku 2. što je autorsko pravo i srodna prava te tko su njegovi nositelji¹, a u Članku 3. regulira objavljivanje, izdavanje, javnost i javno korištenje². U tome je dijelu Zakona vrlo važno istaknuti definiciju javnosti (Narodne novine 167/03 i 79/07, članak 3.) koja glasi: „Javnost, po ovom Zakonu, označava veći broj osoba koje su izvan uobičajenoga užeg kruga osoba usko povezanih rodbinskim ili drugim osobnim vezama.“ Ova je definicija na tragu definicije javnosti koja datira još od antičkih mislilaca, a u komunikacijskim znanostima je često citirana prema sažetoj definiciji Jürgena Habermasa koju Jantol (2004: 15) donosi u ovom prijevodu: „Javnost je sfera privatnih ljudi okupljenih u publiku“. Da se u provedbi Zakona u aktima udruga koje prikupljaju novac drže u Zakonu navedene definicije, ne bi dolazilo do preširokog tumačenja pojma javnosti kojim je moguće naknadu za mogućnost korištenja glazbenih djela naplatiti i od kreveta, ormara i stolica u praznoj hotelskoj sobi.

¹ Članak 2.

(1) Autorsko pravo pripada, po svojoj naravi, fizičkoj osobi koja stvori autorsko djelo.

(2) Pravo umjetnika izvođača pripada, po svojoj naravi, fizičkoj osobi koja izvede djelo iz književnog ili umjetničkog područja ili izražaje folklor.

(3) Nositeljem drugih srodnih prava može biti svaka fizička i pravna osoba, ako zakonom nije drukčije određeno.

(4) Autorsko pravo i srodna prava mogu se protiv volje njihovih nositelja ograničiti samo pod pretpostavkama i na način određen zakonom.

² Članak 3.

(1) Autorsko djelo ili predmet srodnog prava smatra se objavljenim ako je učinjeno pristupačnim javnosti uz pristanak nositelja prava.

(2) Autorsko djelo ili predmet srodnog prava smatra se izdanim ako su uz pristanak nositelja prava primjerci toga autorskoga djela odnosno predmeta srodnog prava ponuđeni javnosti ili stavljeni u promet u količini koja zadovoljava razumne potrebe javnosti.

(3) Javnost, po ovom Zakonu, označava veći broj osoba koje su izvan uobičajenoga užeg kruga osoba usko povezanih rodbinskim ili drugim osobnim vezama.

(4) Javnim korištenjem autorskog djela smatra se svako korištenje autorskog djela i predmeta zaštite srodnih prava koje je pristupačno javnosti ili korištenje u prostoru koji je pristupačan pripadnicima javnosti, kao i omogućavanje pripadnicima javnosti pristupa autorskom djelu i predmetima srodnih prava u vrijeme i na mjestu koje sami odaberu.

Zakon jasno propisuje da su autorska djela³ jezična, glazbena, dramska i

³ Članak 5.

(1) Autorsko djelo je originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(2) Autorska djela jesu osobito:

- jezična djela (pisana djela, govorna djela, računalni programi),
- glazbena djela, s riječima ili bez riječi,
- dramska i dramsko-glazbena djela,
- koreografska i pantomimska djela,
- djela likovne umjetnosti (s područja slikarstva, kiparstva i grafike), bez obzira na materijal od kojega su načinjena, te ostala djela likovnih umjetnosti,
- djela arhitekture,
- djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna,
- fotografska djela i djela proizvedena postupkom sličnim fotografskom,
- audiovizualna djela (kinematografska djela i djela stvorena na način sličan kinematografskom stvaranju),
- kartografska djela,
- prikazi znanstvene ili tehničke prirode kao što su crteži, planovi skice, tablice i dr.

(3) Predmet autorskog prava može biti svako autorsko djelo osim onoga koje to ne može biti po svojoj naravi kao i onog za koje je odredbama ovoga Zakona određeno da ne može biti predmetom autorskog prava.

(4) Predmet autorskog prava je autorsko djelo u cjelini, uključujući i nedovršeno autorsko djelo, naslov te dijelovi autorskog djela koji udovoljavaju pretpostavkama iz stavka 1. ovoga članka.

(5) Naslov autorskog djela koji ne udovoljava pretpostavkama da bi bio predmet autorskog prava, a koji je već korišten za neko autorsko djelo, ne može se koristiti za djelo iste vrste ako bi mogao izazvati zabunu o autoru.

PRERADE

Članak 6.

(1) Prijevodi, prilagodbe, glazbene obrade i druge prerade autorskog djela, koje su originalne intelektualne tvorevine individualnog karaktera, zaštićene su kao samostalna autorska djela.

(2) Prijevodi službenih tekstova iz područja zakonodavstva, uprave i sudstva zaštićeni su osim ako su učinjeni radi službenog informiranja javnosti i kao takvi objavljeni.

(3) Odredbe iz stavka 1. ovoga članka ne utječu na prava autora djela koja su prerađena.

ZBIRKE I BAZE PODATAKA

Članak 7.

(1) Zbirke samostalnih autorskih djela, podataka ili druge građe kao što su enciklopedije, zbornici, antologije, baze podataka i sl., koje prema izboru ili rasporedu sastavnih elemenata čine vlastite intelektualne tvorevine njihovih autora, zaštićene su kao takve.

(2) Zaštita koju uživa zbirka iz stavka 1. ovoga članka ne proteže se na njezin sadržaj i ni na koji način ne utječe na prava koja postoje na autorskim djelima i predmetima srodnih prava uvrštenim u tu zbirku.

(3) Baze podataka, po ovom Zakonu, jesu zbirke uređene po određenom sustavu ili metodi, čiji

dramsko-glazbena, koreografska i pantomimska, likovna, arhitektonska, audiovizualna, kartografska djela i prikazi znanstvene i tehničke prirode, kao i originalne prerade autorskih djela, zbirke i baze podataka. Od svih tih vrsta autorskih djela, u hrvatskoj praksi naknade za mogućnost njihova korištenja dobivaju samo autori i izvođači glazbenih, dramsko-glazbenih i filmskih djela kojima HDS ZAMP, stručna služba koja, temeljem ovlaštenja Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo i sukladno Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, obavlja djelatnost ostvarivanja i zaštite autorskih glazbenih prava za oko 300 redovnih i 5000 pridruženih članova te više od 2 milijuna inozemnih autora⁴. HDS ZAMP bavi se poslovima izdavanja odobrenja za sve vrste javnog korištenja glazbe na području Republike Hrvatske, ubiranjem autorskih naknada kao i raspodjelom već prikupljenih sredstava autorima u obliku autorskih honorara. Temeljem ugovora s Hrvatskom udrugom za zaštitu izvođačkih prava (HUZIP), Udrugom za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava (ZAPRAF) i Društvom hrvatskih filmskih redatelja, HDS ZAMP i u ime spomenutih udruga prikuplja naknadu za prava umjetnika izvođača, prava proizvođača zvučnih snimki i prava autora filmskih djela (www.zamp.hr).

Monopolistički položaj HDS ZAMP-u (Hrvatsko društvo skladatelja – Zaštita autorskih muzičkih prava) omogućio je upravo Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima koji je u Članku 156. propisao kolektivno ostvarivanje prava, a u Članku 159. odredio da taj posao za jednu ili više vrsta prava može raditi samo jedna jedina udruga za pojedinu vrstu nositelja prava⁵. Ne

su elementi pojedinačno pristupačni elektroničkim ili drugim sredstvima.

(4) Zaštita koja je ovim Zakonom predviđena za baze podataka ne odnosi se na računalne programe koji su korišteni za izradu ili rad baza podataka pristupačnih elektroničkim sredstvima.

⁴ Brojeve o članstvu ZAMP navodi na svojoj web stranici (<http://www.zamp.hr/about/about.htm>)

⁵ Članak 159.

(1) Za kolektivno ostvarivanje prava navedenih u članku 156. ovoga Zakona Zavod može izdati odobrenje iz članka 157. stavka 1. ovoga Zakona samo jednoj udruzi za pojedinu vrstu nositelja prava, i to onoj koja ima najveći broj članova na temelju dobivenih punomoći, uz primjeren broj ugovora o uzajamnom zastupanju sa stranim udrugama, sukladno stručnim mjerilima iz članka 169. stavka 2. ovoga Zakona.

(2) Za udrugu iz stavka 1. ovoga članka presumira se da ima punomoći za obavljanje poslova ostvarivanja prava svih domaćih i stranih nositelja odnosnih prava, osim onog nositelja prava koji je izričito u pisanom obliku obavijestio udrugu da ne ostvaruje njegova prava.

(3) Udruga za kolektivno ostvarivanje prava dužna je na zahtjev korisnika obavijestiti ga o nositeljima prava čija prava ne ostvaruje na temelju obavijesti iz stavka 2. ovoga članka.

samo to, nego je Zakonom propisano da se „naknada za korištenje predmeta zaštite utvrđuje se prvenstveno ugovorom između udruge za kolektivno ostvarivanje prava i korisnika predmeta zaštite ili ugovorom između udruge za kolektivno ostvarivanje prava i udruge korisnika predmeta zaštite, odnosno njihove komore“. Ako naknada nije određena sukladno tome, plaća se prema cjeniku udruge za kolektivno ostvarivanje prava.⁶ Udruga ima pravo za svoje troškove potrošiti čak do 30 posto od prikupljenih naknada za autorska prava i još 3 posto od ukupno naplaćene naknade za borbu protiv piratstva⁷.

Zakon propisuje i načela za određivanje naknada naizgled neodređeno, ali ustvari tako smišljeno da udruga HDS ZAMP može u svome cjeniku propisati naknadu za gotovo sve čega se sjeti, neovisno izvode li se u tim prostorima ili ne izvode glazbena djela, nego samo ako postoji tehnička mogućnost njihove izvedbe. Naknada se može odnositi i na prostore u kojima nema ljudi, ali imaju tehničku mogućnost da kad bi se netko pojavio može poslušati radijski ili pogledati televizijski program i to uz njihovu pretpostavku da bi ti hipotetski ljudi tad slušali glazbu, a ne vijesti ili vremensku prognozu.⁸ Upravo

⁶ Članak 162.

(1) Naknada za korištenje predmeta zaštite utvrđuje se prvenstveno ugovorom između udruge za kolektivno ostvarivanje prava i korisnika predmeta zaštite ili ugovorom između udruge za kolektivno ostvarivanje prava i udruge korisnika predmeta zaštite, odnosno njihove komore.

(2) Ako naknada nije određena sukladno stavku 1. ovoga članka, naknada se plaća prema cjeniku udruge za kolektivno ostvarivanje prava.

⁷ Članak 167.

⁸ Članak 165.

(1) Ako je korištenje predmeta zaštite nužno za djelatnost korisnika na način da djelatnost korisnika ovisi o korištenju predmeta zaštite, kao što je to u slučaju radiodifuzijskog emitiranja, koncertnih, plesnih i drugih korištenja predmeta zaštite uz naplatu, visina naknade određuje se, u pravilu, u postotku od prihoda, odnosno primitka što ga korisnik ostvaruje od korištenja predmeta zaštite.

(2) Ako se korištenjem predmeta zaštite ne ostvaruje prihod, odnosno primitak, visina naknade može se odrediti u postotku od troškova potrebnih za korištenje predmeta zaštite kao što su naknade ili plaće umjetnika izvođača ili trošak korištenja prostora za korištenje predmeta zaštite ili drugi odgovarajući trošak.

(3) Uz naknade koje se određuju u postotku odredit će se najniže svote naknada.

(4) U slučaju da korisnik uskrati davanje podataka potrebnih za određivanje naknade u postotku, udruga za ostvarivanje prava može sama utvrditi te podatke prema podacima dobivenim sukladno članku 161. ovoga Zakona.

(5) Ako korištenje predmeta zaštite nije nužno korisniku, ali je korisno ili ugodno (kao što je to u slučaju smještajnih objekata, izložbenih prostora, prijevoznih sredstava i nekih ugostiteljskih

takve nakaradne zakonske odredbe nagnale su političke protivnike tadašnjeg kandidata, a današnjeg predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića, jednog od tvoraca Zakona o autorskom i srodnim pravima i najzaslužnijih za njegovo prihvaćanje u Hrvatskom saboru, da tiskaju plakate na kojima su ga prozvali da je „zahvaljujući glazbenom haraču koji je sam uveo postao je najveći tajkun među političarima“. Josipovićev izborni stožer odgovorio je na te napade objašnjenjem: „Naime, ne postoji nikakav „glazbeni harač“, nego postoje odredbe Zakona o autorskim i drugim pravima, kojim se reguliraju prava autora i izvođača umjetničkih djela. Taj je zakon usklađen sa zakonodavstvom Europske unije i predstavlja važan dio legislative Republike Hrvatske na ovom području. Izrugivanje toga zakona predstavlja blaćenje ne samo predsjedničkog kandidata Ive Josipovića, nego ruglu izvrgava i Republiku Hrvatsku i to zbog toga što se, u postupku priključenja Europskoj Uniji, svoje zakonodavstvo usklađuje sa zakonodavstvom EU. Nadalje, Ivo Josipović nije „sam uveo glazbeni harač“ kako to uvredljivo i netočno piše na plakatu, nego je odgovarajuće izmjene spomenutog zakona usvojio Hrvatski sabor, pa se uvredljiv sadržaj na taj način prelijeva i na najviše predstavničko i zakonodavno tijelo Republike Hrvatske. Ivo Josipović nije „najveći tajkun među političarima“, jer uopće nije tajkun, ako se riječju „tajkun“ označava nekoga tko je do bogatstva došao na brz i nepošten način. Ivo Josipović je sveučilišni profesor i glazbenik, osoba koja svoje prihode i imovinu transparentno prijavljuje Povjerenstvu za sprječavanje sukoba interesa i koji su svima dostupni (www.business.hr, 4. 1. 2010.).

Ovakvo objašnjenje Josipovićeve izbornog tima donosi zamjenu osnovnih teza zato što se „rupe u zakonu“ koje omogućavaju diskriminaciju mnogih autora u odnosu na autore i izvođače glazbe i službenike koji prikupljaju tu naknadu izjednačavaju s interesima Republike Hrvatske i Europske unije. Zaštita autorskih prava jest interes Republike Hrvatske, ali nametnuta naplata nečega što nitko nije koristio, može biti zakonska otimačina i nepravda, a nikako naknada za uporabu autorskog djela. To što od naplaćene naknade i od onih koji nisu koristili nikakva autorska djela ima osobnu korist i nekadašnji zastupnik u Hrvatskom saboru i sadašnji predsjednik Republike Hrvatske Ivo

objekata), visina naknada određuje se u paušalnim iznosima za stalna i za povremena korištenja predmeta zaštite.

(6) Prilikom utvrđivanja visine paušalne naknade i naknade iz stavka 3. ovoga članka uzimaju se u obzir okolnosti korištenja, kao što su vrsta korištenja, mjesto i zemljopisno područje korištenja, kategorija i veličina prostora u kojem se koriste predmeti zaštite, trajanje i broj korištenja te razlike u visini cijena u poslovanju korisnika.

Josipović, samo još više pokazuje da je sprega moći i vlasti ozakonila nepravdu. Budući da je Ivo Josipović na predsjedničkim izborima nastupao pod sloganom „Pravda i pravednost“, i kad je riječ o mnogim područjima društvenog života on se toga slogana i drži, ali zbog diskriminacije izazvane primjenom Zakona o autorskom i srodnim pravima, onda bi se taj slogan mogao promijeniti u „Nepravda i nepravednost“.

3. Nametnute naknade za korištenje i nekorištenje muzičkih djela i nedjela

Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o naknadama za javnu izvedbu i priopćavanje javnosti glazbenih djela te naknadama za korištenje glazbenih izvedbenih materijala (www.zamp.hr)¹⁰, između ostalog, propisuje iznose po kojima naknadu „za korištenje glazbenih djela putem mehaničke glazbe u ugostiteljskim objektima, osim u disko i noćnim klubovima, mjesečna naknada je određena na temelju osnovica vrste objekta, radnog vremena, područja na kojem se objekt nalazi i broja osoba“. Navedeni su iznosi naknade za slastičarnice, objekte u kojima se ne toči alkohol i gdje se ponuda konzumira na licu mjesta, kantine i objekte brze prehrane, bistroe, restorane, pizzerije, konobe, krčme, pivnice, gostionice, zalogajnice, pečenjarnice, caffe barove, bufete, kavane, disco barove i noćne barove. Sljedeću kategoriju obveza plaćanja naknade čine hoteli, hotelske sobe, aparthoteli, hotelska naselja, apartmanska naselja, omladinski hoteli, odmarališta i kampovi izvan restorana. U još jednu kategoriju obveznika plaćanja naknade za hipotetsko korištenje glazbenih djela putem mehaničke glazbe spadaju trgovinski i drugi poslovni prostori u koje su ubrojene i robne kuće, prodavaonice, stalni izložbeni trgovinski prostori, poslovne prostorije, brijački ili frizerski saloni, kozmetički saloni, zanatske radnje i proizvodni pogoni. Ostale kategorije su prijevozna sredstva (autobusi, vlakovi, brodovi i sl.)¹¹, kinematografi prije projekcije, u pauzama ili poslije projekcije filma, muzeji, galerije, izložbe, sportski prostori, zabavni parkovi,

⁹ NN 1/97, 75/97, Hrvatski glasnik intelektualnog vlasništva br. 1/2007 i 11/2007 kao i izmjene i dopune usvojene na sjednici Predsjedništva HDS-a od 28.10.2003.

¹⁰ Isto

¹¹ Zrakoplovi se začudo ne spominju, ako oni autorima Pravilnika nisu slični autobusima ili brodovima pa su ih ubrojili u kategoriju „i sl.“. Osim toga pod „slično“ HDS ZAMP može uvrstiti kad zaželi i balone, zmajeve, podmornice, buldožere, traktore, motocikle, bicikle, valjke, tenkove, helikoptere, kosilice...

plesne škole, saloni za igre, aerobika i fitness, radio i televizija, telefonske usluge, glazbeni automati i svirači pojedinci.

Na primjeru hotela to znači da hoteli moraju plaćati naknadu za korištenje mehaničke glazbe čak i ako nitko nije u sobi ili ako su gosti u sobi ali ne uključe televizijski prijemnik zato što njih taj Pravilnik smatra javnošću. Već je u ovome radu navedena definicija pojma javnosti iz Zakona o autorskim i srodnim pravima: „Javnost, po ovom Zakonu, označava veći broj osoba koje su izvan uobičajenoga užeg kruga osoba usko povezanih rodbinskim ili drugim osobnim vezama.“ Ni po ovoj definiciji prazna hotelska soba nikako ne može biti javnost, ali je naknada propisana na kapacitet hotela pa se u praksi naknada naplaćuje premda većina hotela u Hrvatskoj ima punu popunjenost samo mali dio godine. Kako je moguće da se naknada za navodno mehaničko korištenje glazbenih djela naplaćuje ormarima, krevetima, stolicama i stolovima samo zato što im je u blizini neuključeni televizor? Moguće je zato što je Zakon o autorskim i srodnim pravima dao pravo monopolističkoj udruzi ZAMP da donese cjenik i da naplaćuje naknadu za mehaničku glazbu i kad se nikakva glazba ne sluša. Time je ozakonjena otimačina dijela prihoda brojnim gospodarskim subjektima, premda oni nisu koristili ničija autorska djela.

Tumačenje da su „imali tu mogućnost“ jednako bi tako mogli tumačiti i slikari, kipari, književnici, znanstvenici i ostali autori i vlasnici autorskih prava jer su možda upravo ti turisti na televizorima htjeli gledati i slušati emisije o slikarstvu, kiparstvu, književnosti ili znanosti i možda su upravo ti hotelski gosti, da su došli i spojili se na internet, željeli gledati koje će muzeje posjetiti, koja slikarska i kiparska djela vidjeti ili bi možda htjeli čitati dostupne elektroničke knjige i znanstvene radove. Zašto, recimo, ZAMP ne plati dio prikupljene naknade od hotela, kampova ili pečenjarnica autorima koji su objavili znanstvene radove u *Medijskim dijalogima*? Kao što su gosti hotela mogli slušati glazbu, jednako tako su mogli čitati *Medijske dijaloge* bilo kojim uređajem spojenim na hotelsku internetsku mrežu?

Jednaka mogućnost postoji, ali nakaradna je i sama činjenica da se naplaćuje nešto što je samo mogućnost i da se samo jednoj skupini autora isplaćuju honorari za imaginarnu mogućnost pristupa njihovim djelima i nedjelima (plagijatima stranih muzičkih hitova o kojima na stranicama ZAMP-a nema podataka ni koliko su ih otkrili, ni koliko su plagijatora kaznili, ni koliko su novaca isplatili stvarnim inozemnim autorima, a ne domaćim plagijatorima). Upravo time, što bi bila prava zaštita autorskih prava, ZAMP se ne bavi ili bar ne objavljuje da se bavi zato što bi povrijedio osjećaje svojih članova.

4. Sukob interesa i zamjena teza

Što u slučaju kad jedini korisnici mogućnosti pristupa glazbenim djelima u hotelskim sobama nisu ormari, kreveti, stolice i stolovi nego gosti hotela? Što ako su to muž i žena, majka i dijete, ljubavnik i ljubavnica, dvije prijateljice? Je li im onda moguće naplatiti naknadu za mogućnost korištenja glazbenih djela? Prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima ne bi im bilo moguće naplatiti naknadu zato što oni ne čine javnost kako je definira upravo taj Zakon¹² zato što su osobe koje zajedno spavaju u sobi povezane rodbinskim ili osobnim vezama. Ali, u cjeniku Hrvatskog društva skladatelja su navedene hotelske sobe pa ZAMP naknadu u praksi uredno naplaćuje, a ako se netko ogлуši, slijedi mu sudski postupak. Isto tako prema zakonu ne bi bilo moguće naplatiti naknadu za korištenje glazbenih djela posredstvom različitih uređaja pojedincu koji sam spava u hotelskoj sobi zato što Zakon izričito propisuje da je javnost „veći broj osoba“¹³, pa po toj logici pojedinac nikako ne može biti javnost jer nije sačinjen od više osoba. Čak i podvojene ličnosti imaju jedno tijelo pa ne ih se ne bi moglo zakonski smatrati javnošću, ali niži akt se u ovome slučaju ne obazire na viši pa i praznu sobu smatra javnošću. Može se zaključiti da je provedba Zakona o autorskom i srodnim pravima i Pravilnika i tarife Hrvatskog društva skladatelja suprotna samoj definiciji javnosti u istome tom zakonu i da nelegalno naplaćuju naknadu hotelima i brojnim drugim gospodarskim objektima.

Ivo Josipović je također uočio kako je teško braniti tvrdnju da treba naplaćivati naknadu za mogućnost korištenja mehaničke glazbe pa pribjegava neodređenom i opisnom pojmu „egzotičnog izgovora“ umjesto stvarnog argumenta zašto se javnost ne tumači u skladu sa zakonskom definicijom nego potrebama monopolističke udruge za paušalnim zgrtanjem novca. Josipović (2002: 515-517) piše: „Iako načelno jasno postavljen pojam javnosti i javnog iskorištavanja autorskog djela, u praksi ipak otvara određena pitanja, pa i ozbiljne probleme. Zato se može reći da je pojam javne izvedbe jedno od ključnih pitanja prekršajno-pravne zaštite autorskog prava. (...) Uži, rodbinski ili prijateljski krug podrazumijeva internost (intimnost) i međusobne odnose koji nisu komercijalne naravi. Hrvatska sudska praksa, primjerice Vrhovni sud Hrvatske i Trgovački sud u Zagrebu, također je imala istu praksu u trgovačkim spo-

¹² „Javnost, po ovom Zakonu, označava veći broj osoba koje su izvan uobičajenoga užeg kruga osoba usko povezanih rodbinskim ili drugim osobnim vezama.“

¹³ Isto

rovima. Egzotičan je izgovor koji za neplaćanje autorske naknade u hrvatskoj praksi nude pojedini hotelijeri. Naime, tvrde da njihovi gosti uopće ne gledaju televiziju jer da su stranci, da su cijeli dan na plaži, uvečer izađu, a nakon toga spavaju. Dakako, ova dosjetka (trik za izbjegavanje odgovornosti), kakvih u našoj praksi ima podosta, i koje se čak ističu i s određenim uspjehom, zanemaruje bit: hoteli iz ekonomskih razloga nude glazbu na korištenje prema slobodnoj volji gosta i zato uživaju određenu kategorizaciju hotela te imaju određenu razinu cijena. U kojoj mjeri pojedini gost faktično koristi glazbu nije relevantno pitanje. Uz to, prihvaćanje stajališta da treba utvrditi koristi li i koliko svaki pojedini gost hotela glazbu, učinilo bi zaštitu autorskih prava praktično neprovedivom.“

Navedene tvrdnje Ive Josipovića dokazuju da on polazi od interesa skupine autora i izvođača glazbe među koje i sam osobno spada i administrativnog aparata ZAMP-a koji naplaćuju naknadu za samo hipotetsku mogućnost slušanja glazbe u hotelskim sobama, premda osobe u tim sobama ne čine javnost kako je definirao Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Ne stoji ni njegova tvrdnja da je „egzotičan izgovor“ da gosti uglavnom ne gledaju televiziju u hotelskim sobama jer je u praznim sobama zaista nitko ne gleda. Također, u zauzetim sobama gosti provode malo vremena a i kad ga provode ne čine javnost, niti se nalaze na javnom nego u intimnom prostoru s osobama u bliskoj vezi pa samim tim otpada i pomisao na naplatu naknade za javnu izvedbu glazbe kad je to gledanje ili slušanje u intimnom krugu i intimnom prostoru. Ni jedan kodeks časti novinarskih udruga spavaću sobu ne smatra javnim prostorom, a ona i nije javno dostupna svima nego samo onima koji su platili njezino korištenje u određenom vremenu. Premda vrstan profesor i znanstvenik, Josipović u ovome slučaju pristrano previđa definiciju javnosti iz Zakona o autorskom i srodnim pravima i izobličava je do njezine suprotnosti.

Budući da Ivo Josipović prima autorske honorare za hipotetsko slušanje njegovih djela u hotelskim sobama i brojnim drugim gospodarskim objektima, a ujedno je i jedan od tvoraca zakona koji mu to omogućuje, kao i što je s vlastitim objašnjenjima koji idu u prilog njemu i samo jednoj skupini vlasnika autorskih prava trajno nazočan na mrežnoj stranici ZAMP-a sa svojim tumačenjima tih propisa (www.zamp.hr), a ujedno ima autoritet predsjednika Republike Hrvatske, očigledno je da se radi o klasičnom sukobu interesa. Krajnji rezultat takve Josipovićeve višestruke uloge je legalizacija monopolističkog položaja udruge ZAMP, diskriminacija mnogih drugih autora i stvaranje nepravde.

Josipović je jednostavno zamijenio teze pa polazi s gledišta da su hotelijeri dužni plaćati naknadu za javno izvođenje glazbe, umjesto da pođe od Zakona o autorskom i srodnim pravima po kojemu jedna osoba u hotelskoj sobi, ili dvije ili tri u bliskim osobnim odnosima po istom zakonu nisu javnost pa ni ta „izvedba“ ako uključe televizor nije nikakva javna izvedba.

Apsurd nakaradnog tumačenja pojma javnosti na intimne osobe u zaključanoj i od javnih prostora odvojenoj hotelskoj sobi može se vidjeti i iz ove hipotetske situacije koja dokazuje da je znanstvenik Ivo Josipović diskriminiran u odnosu na skladatelja Ivu Josipovića, prema provedbi Zakona o autorskom i srodnim pravima, premda su i njegova znanstvena i glazbena djela podjednako autorska. Ako dođe gost u hotelsku sobu i spoji se na bežičnu internetsku mrežu te pročita izvorni znanstveni rad Ive Josipovića „Prekršaji protiv autorskog prava: realitet i perspektive u svjetlu novog prekršajnog zakonodavstva“, hotel s njegova računa neće ništa uplatiti nikome za korištenje autorskog djela. Ako isti taj gost napusti sobu a da nije ni uključio televizor i da nije nikad u životu čuo ni jednu jedinu skladbu istog tog Ive Josipovića, neovisno o tome hotel će morati platiti ZAMP-u, a ZAMP uredno plaća Ivi Josipoviću njegov dio za tu mogućnost da neki gost u hotelu sluša njegovu glazbu. Ova usporedba dokazuje diskriminaciju autora znanstvenika Josipovića u odnosu na autora skladatelja Josipovića, a ne „pravdu i pravednost“, kojom se diči Josipović pa je, neovisno o njegovim pretpostavljenim dobrim namjerama da se postigne zaštita autorskih prava, u praksi stvorena nepravda i nepravednost prema brojnim autorima i prema poslovnim subjektima.

Postavlja se pitanje zašto analogno takvom izvrtanju načela zaštite autorskih prava hoteli ne naplaćuju i ne prosljeđuju udrugama pekara, slastičara, poljoprivrednika, taksista i mnogih drugih struka novac zato što gosti kad dođu u hotel imaju mogućnost da nešto pojedju ili da ih zakonski izvozaju (taksijem ili bez njega) ili da rade bilo što drugo? Pa zato što već tisućljećima godina običajno trgovačko pravo i svako suvremeno trgovačko pravo ne dopušta da netko isti proizvod ili uslugu proda jednom kupcu, a onda opet isto to i drugom i trećem premda više nije u posjedu tog proizvoda ili usluge. Upravo se takva višestruka prodaja istog proizvoda događa prema Pravilniku i tarifama Hrvatskog društva skladatelja koje su omogućene Zakonom o autorskom i srodnim pravima. Radijske i televizijske postaje plaćaju naknadu za emitiranu glazbu i tu obvezu ne mogu izbjeći. Dakle, autorska prava su time poštovana i naknada za korištenje autorskog djela je plaćena. Kad netko sluša isto to djelo s radijskog ili televizijskog prijemnika u intimnom društvu

hotelske sobe, ili dok to sluša frizerka u salonu dok frizira ženu koja ispod haube ne čuje nikakvu glazbu, njoj se nikako ne bi smjela opet naplatiti ista naknadu koju je već platila radijska ili televizijska postaja za istu skladbu. To je dvostruka naplata istog proizvoda, a umnoženo sa svim prostorima za koje se naplaćuje, ispada da se isto djelo emitira samo jednom, a naplaćuje tisućama puta.

Takva praksa nema nikakve veze s pravdom i pravednošću, niti sa zaštitom autorskih prava, nego sa zakonskom otimačinom prihoda od onih koji ga ostvaruju, a ne naplaćuju ulaznice, kao recimo u disco klubovima, niti ostvaruju zaradu od mogućnosti slušanja glazbe.

5. Anketno istraživanje o upotrebi medijskih sadržaja u hotelskim sobama

Budući da korisnici naknada za mogućnost izvođenja glazbe stalno ističu njihov nakaradni stav da turisti u hotele, restorane, pečenjarnice, servise i brojne druge prostore dolaze da bi slušali glazbu, Medijski istraživački centar Odjela za komunikologiju Sveučilišta u Dubrovniku, proveo je anketno istraživanje na reprezentativnom uzorku od 400 ispitanika, gostiju dubrovačkih hotela s 5 zvjezdica u čijim je sobama dostupan brzi žični ili bežični Internet i koje imaju suvremene televizijske prijemnike. Istraživanje je provedeno između 30. travnja i 5. svibnja 2011. Prema spolu bilo je 207 muškaraca i 193 žene. Prema dobnim skupinama mlađih od 20 godina bilo je 50 ispitanika, između 21 i 30 godina 60 ispitanika, između 31 i 40 godina 80 ispitanika, između 41 i 50 godina 80 ispitanika, između 51 i 60 godina 70 ispitanika i starijih od 61 godine 60 ispitanika. Gosti su dolazili iz 17 različitih država, a u ukupnom uzorku bilo je 346 stranaca i 64 hrvatska državljanina.

Anketni upitnik je bio jednostavan i gosti su trebali navesti 3 od ponuđenih 10 kategorija medijskih sadržaja koje žele koristiti u hotelskoj sobi po njihovu redoslijedu važnosti.

Ponuđene su kategorije:

1. Hrvatska glazba;
2. Glazba iz vaše države;
3. Glazba iz svijeta (osim vaše države i Hrvatske);
4. Hrvatski filmovi;
5. Filmovi iz vaše države;
6. Filmovi iz svijeta (osim vaše države i Hrvatske);
7. Vijesti iz Dubrovnika;

8. Vijesti iz Hrvatske;
9. Vijesti iz vaše države;
10. Vijesti iz svijeta;
11. Vremenska prognoza za Dubrovnik i Hrvatsku;
12. Vremenska prognoza za vašu državu;
13. Sportski rezultati iz Dubrovnika;
14. Sportski rezultati iz vaše države;
15. Sportski rezultati iz svijeta;
16. Vijesti o osobama iz svijeta zabave s dubrovačkog područja;
17. Vijesti o osobama iz svijeta zabave iz vaše države;
18. Vijesti o svjetski poznatim osobama iz svijeta zabave;
19. Komuniciranje društvenim mrežama;
20. Ništa od navedenog (navesti sadržaj koji nije naveden u upitniku ako postoji).

Rezultati istraživanja:

Kat.	I mjesto	II mjesto	III mjesto
1.	0	0	0
2.	0	0	0
3.	0	0	0
4.	0	0	0
5.	0	0	0
6.	0	0	0
7.	0	0	0
8.	0	0	0
9.	0	23	25
10.	0	28	32
11.	157	67	23
12.	14	28	45
13.	0	0	0
14.	0	12	21
15.	0	11	33
16.	0	0	0
17.	2	5	39
18.	4	15	45
19.	121	125	98
20.	82 (e-mail) 20 (razno)	59 (e-mail) 27 (razno)	25 (e-mail) 14 (razno)

Tablica s rezultatima zorno pokazuje da turisti ne dolaze slušati glazbu s televizora ili radija u hotelskim sobama pa nikomu od 400 ispitanika takva glazba ne spada među tri prioriteta. Naravno da neki od njih slušaju glazbu, ali onu koju vole i koju donesu na vlastitim nosačima zvuka, za što su autorska prava platili prilikom kupnje. Najvažnije velikoj većini je znati prognozu vremena pa im televizor i računalo u sobi najviše služe za tu svrhu (čak 157 ispitanika je prognozu stavilo na prvo mjesto), slijedi komuniciranje posredstvom društvenih mreža i potom komuniciranje elektroničkom poštom, što je opcija koja nije ni bila ponuđena u upitniku, ali je iskočila visoko na popisu prioriteta kroz kategoriju „ostalo“.

Ovo je anketno istraživanje još jedan dokaz da naplata naknade za hipotetsku mogućnost korištenja glazbenih djela u hotelskim sobama ne predstavlja zaštitu autorskih prava, nego ostvarenje zarade na tuđ račun, sve legalizirano nepravednim zakonom i cjenicima koji ne poštuju definiciju javnosti iz istog tog zakona, ali u praksi ipak naplaćuju naknadu.

6. Dernekske i celebrities demokracije

Kako je moguće pod krinkom zaštite autorskih prava izglasati zakon u Hrvatskom saboru koji diskriminira brojne autore, favorizira skupinu njih, omogućuje višestruku naplatu iste izvedbe, omogućuje naplatu naknade po kapacitetu smještajnih objekata i kad nikakve izvedbe nije bilo, pogrešno pretpostavlja da turisti i posjetitelji gospodarskih subjekata dolaze slušati upravo glazbu premda oni, kad nešto slušaju i gledaju, biraju vijesti i vremensku prognozu?

Vrlo lako. U tranzicijskim je zemljama na sceni dernekska demokracija i umjesto kvalitete sadržaja političkih programa stranke se natječu koja će prirediti veći dernek za potlačenu raju, dati im kruha i igara, pokazati im golišave pjevačice ili pjevače s patetičnim i lažnim domoljubnim pjesmama. Mnoge od tih pjesama su toliko slične stranim originalima da bi stranci mislili da slušaju stari svjetski hit grupe Abba „Super Trouper“ dok se uz janjce na raznju glasnice naprežu pjevajući pjesmu „Iza devet sela“ i tako se pridobivaju glasači podsjećanjem na njihova ili roditeljska idealizirana i idilična rodna sela kakva u stvarnosti ne postoje, ni u vremenu, niti u prostoru.

Zašto se udruga ZAMP ne bori u takvim ili sličnim slučajevima za autorska prava stvarnih autora? Zato što je lakše uz pomoć jakih lobističkih skupina bliskih političkim moćnicima i onih koji su i sami na vlasti uvesti novu vrstu harača i oteti novac samo zato što neki hotel ili ugostiteljski objekt

ima određeni kapacitet. Političari u tranzicijskim zemljama vole derneke i lakše im je privući mase uz pomoć omiljenih pjevača i pjesama, nego programima za zapošljavanje, podizanje standarda građana i razvitka gospodarstva. I mnogi glasači u tranzicijskim zemljama vole derneke s glazbom i hranom jer i tako ne glasuju na osnovi programa nego svojih navijačkih sklonosti prema nekom vođi ili stranci. Zato je bilo lako moguće uvesti diskriminatorni zakon pod krinkom zaštite autorskih prava, s namjernim nejasnoćama i „rupama“ da ga niži akti rastezljivo tumače i primjenjuju isključivo u vlastitu korist, pa i kad to nije ni pošteno, niti pravedno.

Nije ni većina država tzv. starih ili razvijenih demokracija puno bolja. Njihovi derneci su umiveniji, na crvenim su tepisima i nema janjaca nego sirove ribe zamotane u alge, kavijara, vegetarijanske i veganske hrane. Golotinja i tamo privlači mase, kao i poznate osobe iz svijeta zabave kojima tepaju da su umjetnici kako bi vlastito uživanje u njihovim umijećima podigli na izmišljenu i medijima nametnutu kulturnu razinu. *Celebrities demokracija i dernekska demokracija* su u naravi i sadržajno iste, a samo im je vanjski izgled donekle drukčiji, što nije toliko posljedica ukusa koliko financijske moći.

Budući da, kao i pjevači na predizbornim dernecima, i svjetski poznate osobe iz svijeta zabave, *celebrities*, donose glasove medijski izmanipuliranog i obespravljelog građanstva njihovim vođama, i u tim se društvima pod krinkom zaštite autorskih prava, ali ne tako jednostavno i efikasno kao u Hrvatskoj, otima novac i kad se autorska djela ne izvode. Nije utješno za društva u tranziciji, ali univerzalna pravda i pravednost ne postoje u praksi nego samo u teoriji.

7. Diskriminacija autora unutar privilegirane skupine

Postoji diskriminacija i među autorima glazbe. Skladatelj hitova i često izvođenih pjesama grupe Azra i njegovih autorskih albuma koje je izdao pod svojim imenom, Branimir Džoni Štulić, spada među autore koji ne primaju nikakve naknade ni od HDS ZAMP-a, ni od izdavača novih izdanja nekadašnjih Azrinih albuma Croatia Records samo zato što nije član ZAMP-a. Nije član ZAMP-a između ostalog ni zbog toga što dvadesetak godina živi u Nizozemskoj i što prema njegovim tvrdnjama nema važeću putnu ispravu nego je osoba bez državljanstva pa i da hoće, ne može doći u Hrvatsku i učlaniti se u ZAMP.

U više je navrata javno tražio (www.sobodnadalmacija.hr, 5. 4. 2008.) da mu se isplate zasluženi autorski honorari jer na njegovim pjesmama zara-

đuju i ZAMP, i izdavač i ostali članovi nekadašnje Azre, a on premda vrlo važan i svih tih godina često izvođen autor ne prima ništa. Dakle, HDS ZAMP ne štiti prava autora, nego vlastita, pa od izvedbi Štulićevih pjesama naknadu uzima administrativni aparat ZAMP-a, uzima proviziju koja može biti čak do 30 posto ukupno naplaćenih iznosa, a ne prosljeđuje autoru njegov autorski honorar. Budući da ZAMP u tome slučaju djeluje kao agencija koja svoj dio prihoda redovito uzima, morao bi štiti autorska prava i onih autora koji nisu članovi ZAMP-a zato što su u monopolističkom položaju pa samo oni obavljaju taj posao. Upravo zbog toga što uzimaju golemu proviziju, bilo bi pravedno da autoru uplate njegov autorski honorar, neovisno je li ili nije član ZAMP-a.

Diskriminirani su i autori koji izvode samo svoja autorska djela. Slijedi dokaz s mrežne stranice ZAMP-a (www.zamp.hr, 4. 5. 2011.): „Međutim, važno je istaknuti da u financijske žrtve pirata spada i država kojoj izmiču veći iznosi različitih poreza i doprinosa - pa samim time i u istu skupinu možemo uračunati i sve njezine građane. Primjera radi, u zemljama Europe nezamislivo je da organizator koncerta ne plaća porez ili autorsku naknadu, jer se za takva djela gotovo na licu mjesta izriču sve zakonom propisane kazne. U Hrvatskoj je situacija gotovo potpuno suprotna. Tako je organizator koncerta skupine The Rolling Stones u Zagrebu 1998. godine, tim koncertom za značajni iznos oštetio grad Zagreb, HDS i Dubrovačku banku. Grad Zagreb oštećen je utajom poreza za 720.104,56 kn, HDS (odnosno skladatelj, tekstopisci i aranžeri koje štiti) oštećen je ne plaćanjem autorske naknade za 549.415,17 kn, a Dubrovačka banka koja je pružila jamstva za organizaciju koncerta oštećena je za 465.911,63 DEM-a. Također i Republika Hrvatska oštećena za veći iznos neplaćenog poreza.

Premda su kaznene prijave Općinskom državnom odvjetništvu u Zagrebu podnesene još 1998. godine ti predmeti do danas nisu riješeni, a isti poznati hrvatski glazbeni poduzetnik i dalje priređuje koncerte ne poštujući Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima te je najavio gostovanje iste skupine u Zagrebu u kolovozu ove godine.“

Porez na prodane ulaznice i sve ostale doprinose koje organizator mora uplatiti od zarade nisu sporni, ali iz ovog ZAMP-ova priloga na njegovoj mrežnoj stranici vidljivo je da oni smatraju autore glazbe koji sami izvode njihove vlastite skladbe piratima. Prema ZAMP-ovom tumačenju Jagger i Richards su pirati zato što izvode vlastite skladbe?! To je primjer nevjerojatnog tumačenja zaštite autorskih prava, a još je gore ZAMP-ovo objašnjenje i izračun prema njihovu cjeniku po kojemu su autori i izvođači koji čine grupu The

Rolling Stones trebali uplatiti na ime autorskih naknada HDS ZAMP-u, i to „skladateljima, tekstopiscima i aranžerima koje štiti“ čak 549 tisuća 415 kuna i 17 lipa za samo jedan jedini koncert. Pa zašto bi Jagger, Richards i ostali za skladbe koje su sami skladali, napisali za njih tekstove i aranžmane i sami ih izveli trebali platiti hrvatskim skladateljima, tekstopiscima i aranžerima oko 75 tisuća eura? Zato što bi ZAMP mogao zakonski od toga novca uzeti do 30 posto i podijeliti ga vlastitom administrativnom aparatu i hrvatskim skladateljima i izvođačima. To što nije pravedno stvarne autore proglašiti piratima i oteći im njihovu autorsku naknadu da bi je dali onima koji nisu autori, ZAMP ne brine jer im nije cilj stvarna zaštita autorskih prava nego gomilanje novaca bez ikakve zasluge.

Da ZAMP zaista želi štiti autorska prava autora i izvođača ne bi ih, kao što je učinio grupi The Rolling Stones, proglašavao piratima, nego bi novac utržen od hrvatskih skladatelja i izvođača koji u svojim pjesmama neovlašteno koriste melodije i dijelove skladbi The Rolling Stonesa, uplaćivao stvarnim autorima – Micku Jaggeru, Keithu Richardsu i grupi The Rolling Stones. Isto bi morali činiti i prema svim ostalim autorima čije su skladbe kopirali hrvatski skladatelji i izvođači.

Pirati su oni koji neovlašteno zarađuju na tuđim autorskim djelima pa to nikako ne mogu biti glazbenici koji izvode vlastite skladbe nego oni koji im, zaštićeni nepravednim zakonom, otmu novac i uplate ga onima koji nisu autori, a do 30 posto zadrže za sebe.

8. Diskriminacija kupaca nosača memorije

Hrvatsko društvo skladatelja (HDS) je donijelo i Cjenik naknada za reproduciranje autorskih djela za privatno ili drugo vlastito korištenje¹⁴ prema kojemu naplaćuje naknadu od proizvođača i uvoznika, što u konačnici plate krajnji kupci kroz maloprodajnu cijenu. Obvezom plaćanja naknade su obuhvaćeni prazni digitalni i analogni nosači zvuka ili slike, memorijske kartice i prenosive memorije (*USB stickovi*), računalni tvrdi diskovi, snimači slike i zvuka, osobna računala, digitalni i analogni snimači i svirači i ostali uređaji koji sadrže kapacitete za pohranu podataka.

Takvom su odredbom diskriminirani brojni kupci uređaja kojima oni uopće ne služe za slušanje ili snimanje glazbe nego za računovodstvo, pisanje, računanje, snimanje fotografija ili videa, komuniciranje, učenje, praćenje zbi-

¹⁴ Hrvatski glasnik intelektualnog vlasništva br. 4/2007.

vanja i sve drugo što oni omogućavaju. Tako naknadu HDS-u za navodno slušanje glazbe treba platiti i za tvrdi disk koji će raditi u računalnoj blagajni ili za memorijsku karticu u fotoaparatu koju mnogi vlasnici nikad i ne vide nego je koriste kao sastavni dio aparata, i za prijenosna i stolna računala koja služe za uredski rad i prezentacije, u računala u koja se upisuju dijagnoze u bolnicama i za mnoge druge namjene koje nemaju nikakve veze sa slušanjem glazbe, a sve zato što je zakonodavac takvo nešto omogućio HDS-u kako bi mu pogodio.

Zakonodavac je pošao od pogrešne pretpostavke, koju nikako ne može dokazati, da svi nosači memorije i sva informatička oprema služe za slušanje glazbe, čime je diskriminirao većinu kupaca i većinu autora. Ta je nepravda tim veća što cjenik donosi HDS i ako on zaključi da mu treba više novaca, može povećati iznos naknada.

Država u krajnjem slučaju i na toj otimačini novca od kupaca ostvaruje vlastiti prihod jer je prodajna cijena uređaja i nosača memorije viša zbog uračunatih naknada, pa je i porez na dodanu vrijednost viši. To jest isplativo državi, ali nikako nije pravedno prema kupcima jer im se silom naplaćuje i nešto što ne koriste.

9. Zaključak

Primjena Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima Republike Hrvatske omogućila je diskriminaciju velikog broja autora likovnih, književnih, znanstvenih, fotografskih, arhitektonskih, dizajnerskih, kartografskih i djela primijenjene umjetnosti u odnosu na autore glazbenih, dramsko-glazbenih i filmskih djela. Primjena toga zakona omogućila je i diskriminaciju autora glazbe koji sami izvode svoja djela, autora koji nisu članovi HDS ZAMP-a, stručne službe koja po ovlasti Zavoda za intelektualno vlasništvo obavlja djelatnost ostvarivanja i zaštite autorskih glazbenih prava. Provedba Zakona stvorila je i diskriminaciju kupaca nosača memorije i informatičke opreme, a brojnim gospodarstvenicima i pojedincima uvela naplatu nečega što uopće ne koriste. Ovim su se u potpunosti potvrdile početne hipoteze i dokazano je da su se gospodarstvenici i pojedinci s pravom bunili posredstvom medija da im se naplaćuje paušalno nešto što ne koriste i to po cijenama koje su im nametnute.

Autorska prava treba štiti i država se mora boriti protiv piratstva, ali država ne smije dopustiti donošenje nepravednih zakona koji stvaraju diskriminaciju i dovode u nepovoljan položaj pojedine skupine društva i gospodar-

ske subjekte dok druge privilegira i omogućuje im ostvarenje prihoda na račun drugih. Država ne smije dopustiti da niži akt krši viši akt, kao što to čini Pravilnik i tarifa Hrvatskog društva skladatelja koji ne primjenjuje definiciju temeljnog pojma za naplatu naknada – javnosti. Javnost je prema Zakonu o autorskom i srodnim pravima samo veći broj osoba koje su izvan uobičajenog kruga osoba usko povezanih rodbinskim ili drugim vezama, dok prema nižem aktu po kojemu se naplaćuju naknade javnost čine i ormari, stolovi i kreveti u praznim hotelskim sobama, a naknada u korist glazbenika se naplaćuje i za isključene televizore ili za praćenje vremenske prognoze.

Trajno postavljeni razgovor s prof. dr. sc. Ivom Josipovićem, jednim od tvoraca i glavnih promicatelja takvog Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, na mrežnu stranicu ZAMP-a, predstavlja javni pritisak na niskorangirane pravosudne i državne dužnosnike zbog njegova autoriteta kao predsjednika Republike Hrvatske pa se ne usuđuju pravilno tumačiti pojam javnosti kako je propisan u Zakonu nego onako kako odgovara samo jednoj skupini privilegiranih autora. Budući da predsjednik Josipović godinama prima autorske honorare posredstvom ZAMP-a kao skladatelj, što je naveo i u imovinskoj kartici, a pisao je i u saborskoj raspravi se zalagao za zakonska rješenja koja mu omogućuju viši osobni prihod i ujedno otežavaju poslovanje brojnim gospodarskim subjektima i povisuju cijene kupcima informatičke opreme, jasno je da se radi o klasičnom sukobu interesa.

Budući da sadašnji Zakon o autorskom i srodnim pravima Republike Hrvatske nije stvorio pravdu i pravednost, nego nepravdu i nepravednost, nužno ga je što prije promijeniti izbjegavanjem sukoba interesa, lobiranja moćnika u vlastitu korist, korupcije i ostalih temelja dernekske demokracije.

11. Preporuke

Zato bi bilo nužno da predsjednik Josipović svoju javnu potporu načini naplate naknada povuče s mrežne stranice ZAMP-a i tako smanji pritisak na pravosudne i državne dužnosnike. Budući da je pobijedio na predsjedničkim izvorima pod sloganom „Pravda i pravednost“, trebao bi proučiti posljedice primjene Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima koji je stvorio „nepravdu i nepravednost“ kroz diskriminaciju većine autora, kupaca i gospodarstvenika na račun privilegirane skupine i ponuditi pravedan zakon za zaštitu autorskih prava, a ne za otimanje novaca od onih koji glazbena autorska djela ne koriste.

Izmjenama Zakona o autorskom i srodnim pravima trebalo bi propisati da iznose naknada za korištenje i izvedbu glazbenih djela određuje Državni zavod za intelektualno vlasništvo, a ne monopolistička stručna služba koja je u sukobu interesa jer određivanjem cijena osigurava vlastiti prihod do astronomsko visokih granica željenoga.

Izmjenama Zakona o autorskom i srodnim pravima trebalo bi osigurati da niži akti, pravilnici, tarife i cjenici ne mogu pojam javnosti definiran u samom Zakonu tumačiti onako kako im odgovara i širiti ga do neslućenih granica čak i na prazne sobe i pokućstvo.

Izmjenama Zakona o autorskom i srodnim pravima trebalo bi onemogućiti naplatu naknada za izvedbe glazbe na sve prazne nosače zvuka i slike, tvrde diskove, računala i nosače memorije, nego samo na glazbene uređaje, a cijenu naknada za prazne nosače zvuka morao bi određivati Državni zavod za intelektualno vlasništvo.

Stručnoj službi HDS ZAMP zakonom bi trebalo ograničiti zbog njezina monopolističkog položaja visinu naknade za rad na uobičajenu agencijsku proviziju od 5 do najviše 10 posto od prikupljenih naknada, umjesto sadašnjih čak do 30 posto.

Država treba sprječavati piratstvo i neovlašteno korištenje autorskih prava, ali nikako pod krinkom zaštite autorskih prava ne smije dopustiti otklanjanje prihoda onima koji glazbena autorska djela ne koriste i uplaćivanje naknada onima koji su zahvaljujući sprezi vlasti i moći dobili mogućnost da uzimaju koliko im treba i od svih od kojih zažele uzimati.

Literatura

- Arendt, Hannah (1994): *Istina i laž u politici*, Filip Višnjić, Beograd
- Francois, E. William (1986): *Mass Media Law and Regulation*, Macmillan Publishing Company, New York, London
- Gliha, Igor (1996): *Autorsko pravo*, Sudska praksa br. 24, Informator, Zagreb
- Goodman, David i Amy (2006): *Moćnici su iznad zakona*, Prometej, Zagreb
- Gover, K. Karla (2003): *Legal and Ethical Restraints on Public Relations*, Waveland Press, Prospect Heights, Illinois
- Henneberg, Ivan (2001): *Autorsko pravo*, Informator, Zagreb
- Jantol, Tomislav (2004): *Politička javnost*, Birotisak, Zagreb

Josipović, Ivo (2002): *Prekršaji protiv autorskog prava: realitet i perspektive u svjetlu novog prekršajnog zakonodavstva*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo, Zagreb, vol. 9, broj 2, 505-530

Nuhanović, Asad (1998): *Fenomen javnosti*, Promocult, Sarajevo

Overbeck, Wayne (1995): *Major Principles of Media Law*, Harcourt Brace College Publishers, New York, London

Vidačak, Igor (2007): *Lobiranje – interesne skupine i kanali utjecaja u Europskoj uniji*, Planetopija, Zagreb

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, Republika Hrvatska, Narodne novine, 167/03 i 79/07, pročišćeni tekst

Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o naknadama za javnu Izvedbu i priopćavanje javnosti glazbenih djela te naknadama za korištenje glazbenih izvedbenih materijala, NN 1/97, 75/97, Hrvatski glasnik intelektualnog vlasništva br. 1/2007 i 11/2007 kao i izmjene i dopune usvojene na sjednici Predsjedništva HDS-a od 28.10.2003. (www.zamp.hr, 3. 5. 2011.)

Hrvatski glasnik intelektualnog vlasništva br. 4/2007. (www.zamp.hr, 3. 5. 2011.)

Mrežni izvori:

<http://www.zamp.hr/about/about.htm>, 3. 5. 2011.

Josipović zgrožen plakatima koji ga prozivaju za harač i imovinu, <http://www.business.hr/hr/Naslovnica/Politika/Josipovic-zgrozen-plakatima-koji-ga-prozivaju-za-harac-i-imovinu>, 4. 1. 2010.

<http://www.slobodnadalmacija.hr/Spektakli/tabid/79/articleType/ArticleView/articleId/2992/Default.aspx>